

ղրատան, թէ Հինգստանու էր դալիս, մեր տանը իջաւ: Մահմետականաց մօտ արգելած էր մեզ նորա հետը հաղորդակցութիւն անելը, հետի կնատէինք, ջոկ հաց ջոկ ամանում կտային նրան և նրա ամանովը ջուր չէինք խմել, իբր անսուրբ է. բայց երբ մէք ու մէք կլնէինք, միասին հաց էլ կուտէինք, զինի էլ կրխմէինք հացի վրայ՝ մանաւանդ զիշերները: Նա շատ աշխատեց, յորդորեց հօրս, որ ընտանիքով գրնայ Թիֆլիզ: Բայց անկարելի էր, որպէս հայրս խօսում էր նրա հետը, նախ հեռաւորութեան, երկրորդ էն խառն ժամանակի համար, որ մին քաղաքի կամ զիւրի գլխաւորը միւսներին չէր հնազանդվում, ամենայն տեղ մին մին ինքնազուլ տիրապետող էր լոյս ընկած: Բոլոր Պարսկաստունը երկրման մէջն էր: Սա կպատմէր, որ պապիս ազականներն Թիֆլիզ մեծ անուան, հարբատութեան, կալուածոյ և փառքի տէրեր են:

«Սրանից յետը մին Ապիսկոպոս ևս նկաւ զնաց Հնդկաստան երբ և հայրս Շիրազ չէր: Եւ Ապիսկոպոսն իջաւ Հայոց եկեղեցւոյ խցերումն. — ամենայն զիշեր մեր տանիցը նորա համար ծածուկ կերակուր՝ քաղցրեղէն կը տանէին, և մին զիշեր էլ մայրս ինձ ուղարկեց նորա աջը համբուրելոյ՝ — սա օրհնեց և մին Մատուհը կախեց շքնքէս ու ասաց, որդի՛ թէ էս միշտ ձօնիդ քաշտուած պահես, երբէք քեզ պատերազմումը հրացանի կամ թնդանօղի գնտակ չի զիպչիլ, ինչ նեղութեան և վշտութեան մէջ ընկնիս, թէ ջերմեանդ հաւատով յուսաս, ազօթեա, էս Մատուհի զօրութեամբ անպատճառ կազատվիս:

«Միայնակեացն էս ասեց ու շտպի տակիցը, որ ձօնիցը քաշ էր տրած մին կեղ-

տոտ կտաւով էն Մատուհը, հանեց ինձ ցոյց տուաւ, և ստիպեց համբուրեմ: Ահա, որդի, կրկնեց, որդի էս է էն Մատուհը, որ մինչե ցայսօր ունիմ և փորձած եմ շատ անգամ ևս հաւատութեաց, ևս հաւատադրութս պատերազմների մէջ և նեղութեանց պատահելիս՝ յիշած ու ապաւինած սրան՝ աղատուած եմ սորա զօրութեամբը:

(ԾԻՆՆԱՅԷԷ)

ԳԱԼՈՒՍ ՇԻՐՄԱԶԱՆԱՆԸ.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Չմեռնի Գաղղիա. — Արուեստականիկս Գաղղիոյ ի 1878 ի. — Հայի ի նոյն արուեստականիկս. — Բարեկարգութիւն և նախանձախնդրութիւն Հանրայնութեան. — Հոռովեկադաւան եկեղեցականութեան դաւադրութիւն. — Հայոց և հոռովեկականաց դպրոցաց մէջ եղած սարբերութիւն. — Ազատ ուսումնարաններ և Պապականաց Համալսարաններ. — Համալսարանական սարեղաւթ. — Խրախոյս և կարգիւնարութիւն. — Ոսկեայ տպան յանուս և ի նուր պատի. — Պապական կղերականաց բշխաւի. — Եկեղեցականաց անուանութեան հարց. — Նուրի ի նպաստ համալսարանաց պապականաց. — Հայոց համար:

Եյս տարի զարմանալի ձմեռ է Պրանսիայում և մանաւանդ Փարիզում. ամբողջ Յունիարը անցաւ և Փետրվարը արդէն վերջանում է և այստեղ դեռ ձիւն չէ եկած: Փարիզում եղանակը շատ տաք է և ըստ հարիւրաստիճանեայ ջերմաչափի տասը աստիճանից չէ պակասում. ծառերը և բոյսերը պարտէզներում արդէն կանաչեցան, ցորեանը և բանջարեղէնները

բողոքով ևն դաշտերում: Այսպիսի ձմեռը շատերին և մանաւանդ երկրագործներին երկիւղ է պատճառում երկրի յաջող արդիւնաբերութեան դէմ և այդ երկիւղը առանց ուշադրութեան չմնաց զիստականների կողմից: Փարիզի Մանսուրի օղաքնական ղիտանոցի վերատեսուչը, երեւելի զիստական Վալին, այս առթիւ քննել է որ՝ 1735, 1736, 1737, 1806, 1819, 1821, 1829, 1833, 1837, 1842, և 1846 թուականներում Յունիար ամիսը համարեա բոլորովին նման է եղել ներկայ տարու Յունիարին, բայց այդ թուականները ոչ թէ չեն եղել չորային կամ ապարդիւն, այլ ընդհակառակն նոցանից շատերը նշանաւոր են եղել երկրի բերքերի առատութեամբ: Այս զիստական տեղեկութիւնները, որք տպուեցան զրեթէ բոլոր մեծ և մանր լրագիրներում, բաւական հանգստացրին երկրագործ ժողովուրդը:

Փարիզի առօրեայ զլեւաւոր խնդիրներից մինն է անշուշտ առաջիկայ Աշխարհահանդէսը: Սորա վերայ խօսում է ժողովուրդը, լրագիրները անդադար հաղորդում են այլևայլ տեղեկութիւնների, և վերջապէս զարմանալի ջանքով և մեծամեծ ծախքերով կատարվում են ահագին շինութիւնների պատրաստութիւններ խիստ ընդարձակ անդի վերայ Փարիզի լաւագոյն մասնում: Լրագիրներից երեւում է որ միայն Ֆրանսիայից եղած են արդէն 23 հազար առաջարկութիւններ Աշխարհահանդիսին մասնակցելու համար, բայց կարծում են որ այդ թիւը կհասնի մինչև 30 հազարին: Միայն ինքն Փարիզը արել է 8 հազար առաջարկութիւն: Աւերոպայի համարեա բոլոր տէրութիւնները արդէն

յայտնել են իւրեանց ցանկութիւնը մասնակցել Աշխարհահանդիսին, և մինչև անգամ Ամերիկան, Չինաստանը, Ժապոնիան շտապում են մասնակցել սորան: Բայց Փարիզի Աշխարհահանդէսը գուցէ շուտով կդառնայ քաղաքական մի կրնձոտ խնդիր: Բիսմարկը, որին Աւերոպական լրագիրները տալիս են Արեւել մականունը, չբաւականանալով Ֆրանկօ — Վերմանական պատերազմի յաղթութեան փառքով, կամեցաւ բոլորովին ոչնչացնել և աղքատացնել Ֆրանսիան, ուստի խլելով երկու խիստ ընդարձակ նահանգներ միլիօնաւոր ժողովրդով՝ պահանջեց նաև հինգ միլիարդ Ֆրանկ պատերազմական տուգանք: Բայց հանձարեղ քաղաքագէտը սատարի սխալուեցաւ. Ֆրանսիան ժամանակից առաջ վճարեց այդ սարսափելի տուգանքը շնորհիւ իւր զարմանալի աղքատիւական ջերմեռանդութեան, իսկ Վերմանիան ոչ միայն չհարստացաւ, ոչ միայն օգուտ չտացաւ, այլ ընդհակառակն շատ միասուեցաւ և բոլորովին աղքատացաւ: Վերմանիայի արուեստագործական արտադրութիւնը այն աստիճան անկած է որ՝ զործարանների և արուեստանոցների մեծագոյն մասն խափանուած է: Ուստի երբ Վերմանիայի երեսփոխանական ժողովում առաջարկութիւն եղաւ տէրութեան՝ մասնակցել Փարիզի Աշխարհահանդիսին, Բիսմարկը բոլորովին մերժեց այդ առաջարկութիւնը և վճռեց որ Վերմանիան ամենեւին չէ մասնակցի նորան: Դորանով նա կամեցաւ արհամարհել Ֆրանսիայի յառաջադիմութիւնը, բայց ընդհակառակն հաստատեց Վերմանիայի յետադիմութիւնը և անկումն: Այս առթիւ Պրուսիայի և

ամբողջ միացեալ Պերմանիայի առաջա-
ւոր մարդիկ խիստ դժգոհ են Ռիամարկից։
Բայց նա կամենալով աւելի մեծ հարուած
տալ Պրանսիային, աշխատում է յորդո-
րել որ նաև միւս տէրութիւնները չմաս-
նակցին Աշխարհահանդէսին և կարողա-
ցաւ կուսակից գտնել միայն Թոյը Աւստ-
րիան, որը թէև սկզբում համաձայն
գտանուեցաւ Ռիամարկի հետ, բայց յետոյ
ազգային երեսփոխանական ժողովի պա-
հանջով ստիպուած՝ որոշեց մասնակցել
և նշանակեց 600 հազար զուլդէն հարկա-
ւոց ծախուց համար։

Բայ ի իւր ընդհանուր նշանակութիւ-
նից, ես խօսում եմ և կխօսեմ այսուհե-
տեւ Փարիզի Աշխարհահանդիսի վերայ այն
նպատակով՝ որ զբաւեմ մեր հայրենակից-
ների ուշադրութիւնը։ Թէ Ռուսաստանի
և թէ՛ Տաճկաստանի Հայերը իհարկէ չեն
կարող մաքառել Աւրոպացիների հետ
արուեստագործական արտադրութեան ա-
ռարկաների մէջ, բայց կարող են մաս-
նակցել իւրեանց հայրենիքի տեղական
բերքերով, սորա համար զեռ ժամանակ
կայ, որովհետեւ Աշխարհահանդէսը կբա-
ցուի առաջիկայ 1878 թուականի Մայի-
սի մէկին։

Փարիզի Աշխարհահանդէսը միակ ա-
պացոյց է թէ ինչպէս Պրանսիան, այս
քաղաքական սարսափելի ալեկոծութեան
ժամանակ, չմոռանալով արտաքին քաղա-
քական ծանրակշիռ խնդիրները և ձգտելով
մեծ գեր խաղալ Աւրոպայի քաղաքական
ասպարիզի վերայ, զարմանալի ուշադրու-
թեամբ և աշալքութեամբ զբաղուած է
իւր ներքին գործերով։ Ազգային երեսփո-
խանական ժողովում և բարձրագոյն Պա-

լատում (Սենատ) ամենայն օր քննվում
են նորանոր օրէնքներ և ասվում են հիա-
նայի ծառեր ազգային ներքին բարեկարգու-
թեան և ժողովրդի բարեկեցութեան մասին։
Ներկայ հասարակապետական կառավարու-
թիւնը սակաւ չէ զբաղուած նաև իւր բազ-
մաթիւ թշնամիներու հետ մաքառելով։
Սոցա մէջ նշանաւոր և վտանգաւոր դերը
պատկանում է հռովմէադաւան կղերական
խմբին։ Ամբողջ Պրանսիայի և մանաւանդ
Փարիզի եկեղեցականք շատ ընդդէմ են
հասարակապետութեան, որովհետեւ սա
աւելի՛ քան թէ միւս տեսակ վարչութիւ-
նը, զօ. թաղաւորութիւնը կամ կայսե-
րութիւնը, խափանում է նոցա ցանկու-
թիւնը մատը խառնել ամեն բանի մէջ,
այս ինքն ունենալ զլիաւոր ազդեցութիւն
ժողովրդի կեանքի քաղաքական և այլ տե-
սակ կողմերի վրայ։ Վահանաները, և
մինչև անգամ եպիսկոպոսները, եկեղեցում
ուսումնարանում, համալսարանում, որև
իցէ ժողովարանում, շտապում են կամ
ուղղակի և բացարձակապէս, կամ կողմնակի
և մոլթ ոճերով քարեր զլորել հասարա-
կապետութեան և հասարակապետական-
ների վերայ։ Ակեղեցական դասի զլիաւոր
զէնքը, բաց ի ուրիշ շատերից, է ուսում-
նարանը, որով այդ դասը յաջողութեամբ
կարողանում է շարունակել իւր ազդեցու-
թիւնը ժողովրդի վերայ։ Բայց ռպիսի
մեծ տարբերութիւն կայ սոցա դպրոցների
և զօ. մեր եկեղեցական դպրոցների մէջ։
Մինչդեռ մեր դպրոցները բոլորովին բաց են
ժողովրդի համար, ինքն ժողովուրդն է նո-
ցա մերձաւոր տէրը, պահպանողը և կա-
ռավարողը, տեսուչները և ուսուցիչները
աշխարհական են, աշակերտները երթեկի

սոցա ուսումնարանները ընդհակառակն բոլորովին վախ են և ճանկած ժողովրդի աչքից: Նոցա մերձաւոր տէրերը կամ առանձին հոգեորական անձինք են և կամ եկեղեցական հաստատութիւնք: տեսուչները և կառավարիչները, մինչև անդամ ուսուցիչները՝ նշանաւոր մասը, նոյնպէս հոգեորական են, իսկ աշակերտները ըստ մեծի մասին զիշերօթիկ: Մինչդեռ մեր մանուկների մասուոր և հոգեկան ոյժերը զարդանում են՝ եթէ ոչ մանկավարժական օրէնքներով, դոնեա բոլորովին աղատ որ և իցի, կլերական կամ աւելի ծիշտը՝ այլ օտար կուսակցական ազդեցութիւնից, սոցա ուսումնարաններում՝ ընդհակառակն մանուկների բոլոր հոգեկան և մտաւոր ոյժերը ջարդվում են, փշրվում են երկաթի մանկանաներով — կլերական — պապական ուղով, որը պատրաստում է նոցա լինել անպատճառ կրօնամոլ կաթողիկէ եկեղեցական արտաքին ծէսերի և ձեւերի ստրուկ և պաշտող, եկեղեցական դասին կոյր հնազանդ՝ հպատակ և ջերմ՝ պաշտպան, և ատող և ընդդիմացող այն ամենայն հաստատութեանց և ուղղութեանց, որը հակառակ են պապադաւան և չն եկեղեցական դասին:

Արեւական խումբը դուռն աչնչափ հրջոր է այստեղ՝ որ նորան՝ ինչպէս յայտնի է, յաջողեցաւ 1875 թուին նոր օրէնք հաստատել տալ աղատ ուսումնարաններին մասին, որով եկեղեցական դասը իրաւունք ստացաւ աւելի ազատօրէն պահել իւր սեփական ուսումնարաններ ամենայն դասակարգի, մինչև անգամ համալսարաններ: Հոգեորականները շտապեցին բանալ իսկոյն Փարիզում կաթողիկէ համալսարան,

բայց իբրեւ նոր հաստատութիւն՝ սա դուռն ևս թերութաւոր դրութեան մէջ է, նոյն իսկ տունը, և մանաւանդ լսարանները, աւելի նման են միջնակարգ ուսումնարանին, քան թէ համալսարանին: Չարմանալին այս է՝ որ սոյն կաթողիկէ համալսարանը ունի լեզուադիտական, իրաւարանական և բնագիտական բաժիններ, և չունի ամենեւին աստուածաբանական բաժին: Աորա պատճառը այն է, որ՝ հնադարեան և հռչակաւոր Աորբոնի համալսարանի (Փարիզում) աստուածաբանական բաժինը հոգեորականների ձեռքին է: Պէտք է աւելացնել որ աստուածաբանական գիտութիւնները վաղուց դարձել են Վրանսիայում մի առանձին մասնագիտութիւն հոգեորականների, և աշխարհականները նոցա չեն սիրում, չեն ուսանում, ուստի նոքա աւելի նուազ կերպով մշակուած են Վրանսիայում՝ քան թէ Վերմանիայում և մինչև անգամ Անգղիայում: Մինչդեռ Աորբոնի միւս բաժինների լսարանները միշտ լն են բաղմաթիւ երիտասարդներով, ընդհակառակն աստուածաբանական բաժնի լսարանը կամ բոլորովին դատարկ է՝ եթէ մեծ բան չհամարել հինգ — տասը հոգին, և կամ փոքր իշատէ ճարտար հոգեւորականի դասին հաւաքվում են ծեր և ալեզարդ մարդիկ, որք որոնում են աւելի հոգեւորաւ գրադմունք՝ քան թէ գիտութիւն: Ի այց կարելի է ներկայացնել այդպիսի ճարտար ուսուցչի դրութիւնը, երբ նորա ծերուկ ուսանողները, որոց մէջ լինում են նաեւ ծեր քահանաներ, ըստ մեծի մասին փոխանակ լսելու՝ քնում են փառաւոր կերպով, հանաք չկարծէք, քնում են խկապէս, կարծես թէ դորա համար լինին եկած:

Նոյն իսկ կաթոլիկ համալսարանը մեծ համակրութիւն չէ գտնում մինչև անգամ կղերական աշխարհականների կողմից, և իւրաքանչիւր բաժնում կան հաղիւ տասը — քսան լսողներ, թէև սոքա քստ մեծի մասին երիտասարդներ են, բայց նոքա որոնող են թեթեւ ճանապարհով զիտական վկայականների: Սոյն համալսարանի ուսուցիչները թէպէտ մեծազոյն մասնով աշխարհական անձինք են, բայց չեն այնքան համբաւաւոր զիտական շրջանի մէջ և քստ մեծի մասին իրրեւ ծեր և ալեղարդ մարդիկ հնացած են և յետամնայ զիտութեան յառաջողութեան ճանապարհի վերայ: Բայց սորա աւելի վնասակար կողմը այն է որ՝ ուսուցիչները, ոմանք համոզմամբ և ոմանք ստիպմամբ, բացատրում են կրօնական հայեացքով բոլոր արտաքին պարզ երեւոյթները, մինչև անգամ բնական զիտութեան զանազան ձիւղերի պարզ և բնական երեւոյթները, աւելով այդպէս ուսանողներին սխալ և յեղաշրջեալ անդեկութիւններ:

Յունվարի 26 ին հանդիսաւոր կերպով կատարուեցաւ սոյն համալսարանի հաստատութեան տարեդարձի տօնախմբութիւնը. ինքն Փարիզի կարդինալ — արքեպիսկոպոսը նախագահութիւն արեց հանդիսաւոր ժողովին, որուն մասնակից էին մօտ հազար հոգի և ուր ներկայ էին նաև շատ քահանաներ, մինչև անգամ Ազգային երեսփոխանական ժողովի և Աննաթի մի քանի անդամներ՝ իրրեւ կուսակիցք կղերական խմբի: Համալսարանի վերատեսուչը կարդաց մի ձառ. — հաշիւ յառաջողութեան և անտեսական կառավարութեան, ապա եղան մի քանի ձառախօսու-

թիւնների, իսկ հանդիսի վերջում արքեպիսկոպոսը համառօտ ճառով բարեմաղթեց համալսարանին արագաբայլ յառաջողութիւն և ապահովութիւն թշնամեաց որոգայթներից, իրախուսեց հանդիտականները համակրել և օժանդակել համալսարանին՝ և օրհնեց հաւատացեալ կաթոլիկները, կնքելով իւր խօսքը համառօտ աղօթքով:

Պրանսիայի հոգեորականները անդադար իրախուսանքներ են ստանում Հռոմի պապից. նա մտադիր է շուտով կարդինալութիւն տալ նաև երկու գաւառական առաջնորդ եպիսկոպոսներին: Փարիզի հոգեորականները զարմանալի կերպով պաշտպանում են իւրեանց պապին*), ամենայն յարմար և անյարմար զիպուածում խօսում են պապի վերայ և պաշտպանում են նորա իրաւունքները: Այնքան մեծ է պապին համակրող խումբը Փարիզում, որ՝ այստեղ պատրաստեցին նորա համար մի թանգաղին ընծայ: Այդ է՝ մի ոսկի արկղ կամ տապան ներքին բազմաթիւ բաժանմունքներով, որոց մէջ պիտի պահվին, իւրաքանչիւրում մի հատ, ամեն լե-

(*) Իսկ մեր առանց իրաւանց և խաղաւանքի կղինուիմք մեր Գլխոյ՝ մեր հարազատ Պետի դէմ: Արդեօք կը կարմիրմք:

Չնայելով որ մեր եկեղեցին պապական դրութիւն և փառամոլութիւն չունի և մեր Եկեղեցւոյ Գլուխները մի և նոյն Ազգի և Եկեղեցւոյ հարազատ որդի և Պետ լինելով՝ մի միայն նորա օգտին համար կաշխատին, բայց կան զիմակաւորներ՝ որ տարբեր գոյներ տալ կձգեն և խտրութիւններ ձգել կաշխատին. չեմք յիշիւր մեր եկեղեցւոյ զիսոյ դէմ այդպիսեաց հնարած և լարած որոգայթները:

զուով թարգմանած օրինակները պապի այն կոնգակի, որով հաստատվում է թէ Աստուածածինը յղացաւ իւր մօր՝ Աննայի՝ արգանդի մէջ անարատապէս, առանց մարդկային յարաբերութեան: Յայտնի է որ՝ ոչ մեր եկեղեցին և ոչ Յունաց եկեղեցին չէ ընդունում այսպիսի վարդապետութիւն՝ չունենալով առ այն Ս. Գրոց վկայութիւնը և ինչ: Ասկի տապանի վերին երեսի վերայ ձուլած է փոքր դիրքով «Ղուբքան կուսի» արձանը, իսկ մնացեալ երեսների (կողքերի) վերայ զրուած են բազմաթիւ նուիրատուների անունները, որոց մէջ առաջին տեղը պատկանում է Պրանսիայի նախագահ Մարաշախա Մակ - Մահոնի կնոջ անուանը, որը սոյն տապանի հանգանակութեան համար նուիրել է 10000 Փրանկ: Բոլոր տապանը արժէ 80000 Փրանկ:

Եթէ կղերական խումբը և մանաւանդ հոգեւորականները թշնամի են հասարակապետութեան, նոքա ինքեանք աւելի շատ թշնամիներ ունին ամենայն դատակարգի մէջ: Մօտ ժամանակներումս հանձարեղ հեղինակ Աստուանեարին հրատարակեց Փարիզում մի գիրք այսպիսի վերնադրով, «Ժեղո-խաէր Պրանսիայի օրէնքի առաջին» որոյ մէջ աստուիկ հարուածուած են ժողովուրդները: Այս գրքի նշանակութիւնը ցոյց տալու համար բաւական է ասել՝ որ առաջին տպագրութեան մի քանի հազար օրինակը վաճառուեցան չորս օրում և արդէն երեւցաւ երկրորդ հրատարակութիւնը: Եւ որովհետեւ եկեղեցական դասը բաց ի քաղաքական և հասարակական միասններից, հասուցանում է Պրանսիային նաեւ շատ բարոյական և ընտանեկան մեասներ, որոց ապացոյց են բազմաթիւ քրէական

դատաքննութիւնները անառակ յանցաւորութեանց մասին, ուստի աշխարհայեցողիկն պարագլուխներից մէկը, Ռասպայը առաջարկեց երեսփոխանական ժողովին մի ծրագիր նոր օրէնքի, որով պահանջում է թոյլ տալ եկեղեցականներին ամուսնութիւն*):

Չնայելով որ Փարիզի կաթողիկ համալսարանը աւելի յաջողակ չէ դնում, հոգեւորականները չեն յուսահատվում և աշխատում են նաեւ բոլոր խոշոր գաւառական քաղաքներում բանալ կաթողիկ համալսարաններ, որպիսի նպատակով ժողովում են ահագին գումարներ: Արժանի է մեծ ուշադրութեան որ՝ կաթողիկ հոգեւորականները, լինելով ընդհանրապէս շատ ազգահ և շահամոլ, զարմանալի առատաձեռնութեամբ նուիրում են համալսարաններ բանալու համար մեծ մեծ գումարներ, 80000, 100000, 150000 Փրանկներ (1 Փր. այժմ 30 կոպէկ է): Փարիզի կաթողիկ համալսարանի համար հաւաքուած է մինչև այժմ 1,528,474 Փր., իսկ Տուլուզի համալսարանի համար 380,555 Փրանկ:

Տաճկաստանի յեղափոխութեանց պատճառով Աւրոպայի քաղաքական բեմի վերայ վերջապէս հանդիսացաւ և Հայոց ազգի անունը: Ինչպէս յայտնի է, Աւրոպական լրագիրների մէջ անդադար հաղորդում են վանազան տեղեկութիւններ Հայերի մասին: . . .

Վ. Վ. Բ.

Ի Փարիզ. — 1877.

(*) Պապական եկեղեցին ամուսնացեալ եկեղեցականներ չունենալով, նոյնպէս Պապիոյ հրոգումադատան եկեղեցին դուրկ է ամուսնացեալ եկեղեցականներէ: